Ks. prof. Wojciech Węgrzyniak
Małgorzata Pabis

BOŻE OJCZE MIŁOSIERNY… TOBIE ZAWIERZAMY LOSY ŚWIATA
25. ROCZNICA ZAWIERZENIA ŚWIATA BOŻEMU MIŁOSIERDZIU PRZEZ ŚW. JANA PAWŁA II W KRAKOWIE-ŁAGIEWNIKACH (2002–2027)
2. PO PROSTU MIŁOSIERNY (MIŁOSIERDZIE BOGA W STARYM TESTAMENCIE) – wrzesień 2026

W pierwszej refleksji zadaliśmy pytanie: co to jest miłosierdzie? Przywołując definicje podane nam przez św. Siostrę Faustynę i św. Jana Pawła II oraz cytaty z Pisma Świętego, wyjaśniliśmy, że miłosierdzie to najlepsza reakcja na szeroko rozumianą nędzę człowieka. To najlepsze lekarstwo, jakie wymyślił Pan Bóg, by wynieść „człowieka ponad jego słabość ku nieskończonym wyżynom świętości Boga". Nie jest ono bowiem ani ucieczką od biednego, ani jego zniszczeniem, ale daje drugiemu to, czego mu najbardziej brakowało, a co było przyczyną ubóstwa, zła i grzechu.

W drugim spotkaniu przyjrzymy się miłosierdziu Boga przedstawionemu w Starym Testamencie, bo ta część Biblii bardzo często kojarzy się z Bogiem, który miłosierny nie jest.

Miłosierny Bóg

Bóg taki po prostu jest. Księga Wyjścia opisuje Pana przybywającego na spotkanie z Mojżeszem na górze Synaj: „Przeszedł Pan przed jego oczyma i wołał: «Jahwe, Jahwe, Bóg miłosierny i litościwy, cierpliwy, bogaty w łaskę i wierność" (Wj 34,6).

Pierwszą cechą, właściwością, charakterem czy przymiotem Boga jest miłosierdzie. Słowa te są o tyle ważne, że wypowiedział je sam Pan Bóg. Wypowiedział je, przychodząc na spotkanie z Mojżeszem tak, jakby przedstawiał samego siebie, jakby chciał, by po tym rozpoznał Go Mojżesz i jego lud. Mógł powiedzieć: „Jahwe, Jahwe, Bóg sprawiedliwy i konsekwentny" albo „Jahwe, Jahwe, Bóg straszny i przerażający". Nie. Pierwsze słowa, które Bóg mówi o sobie, i to w kontekście niewierności swojego ludu, to: „jestem miłosierny".

Niczym echo brzmią tu słowa, które wypowiedział Pan Jezus, spotykając się ze św. Siostrą Faustyną: „Ja miłosierny jestem" (*Dzienniczek*, 1695) czy w innym miejscu: „Raduje się serce Moje tym tytułem miłosierdzia. Powiedz, że miłosierdzie jest największym przymiotem Boga. Wszystkie dzieła rąk Moich są ukoronowane miłosierdziem" (*Dzienniczek*, 301). Jakże inaczej brzmi modlitwa kapłanów z Księgi Machabejskiej: „Panie, Panie Boże, Stwórco wszystkiego,

straszliwy i mocny, sprawiedliwy i miłosierny" (2 Mch 1,24). Co prawda wspomina się tu o miłosierdziu Boga, ale najpierw mówi się o tym, że Bóg jest straszny i sprawiedliwy. Słów tych jednak nie wypowiada o sobie Pan Bóg, ale tak mówią o Nim ludzie. Bóg w Starym Testamencie chce powiedzieć o sobie: „przede wszystkim jestem miłosierny".

I tak też mówił, kiedy rozmawiał ze św. Siostrą Faustyną: „Nim przyjdę jako Sędzia sprawiedliwy, przychodzę wpierw jako Król miłosierdzia" (*Dzienniczek,* 83).

Tak o Bogu mówią też inni.

Tak mówi Mojżesz: „Bogiem miłosiernym jest Pan, Bóg wasz, nie opuści was, nie zgładzi i nie zapomni o przymierzu, które poprzysiągł waszym przodkom" (Pwt 4,31).

Tak mówi Nehemiasz: „Tyś Bogiem łaskawym i miłosiernym" (Ne 9,31).

Tak modli się Sara: „Błogosławiony jesteś, miłosierny Boże (Tb 3,11).

I w końcu, tak też wielokrotnie woła psalmista: „Ty, Panie, jesteś Bogiem miłosiernym i łaskawym, nieskorym do gniewu, bardzo łagodnym i wiernym" (Ps 86,15); „Będzie mnie karał Sprawiedliwy miłosiernie" (por. Ps 141,5); „Miłosierny jest Pan i łaskawy, nieskory do gniewu i bardzo łagodny" (Ps 103,8).

Nawet prorok Jonasz, chociaż nie mógł pojąć miłosierdzia Bożego, wyznał uczciwie: „Dlatego postanowiłem uciec do Tarszisz, bo wiem, żeś Ty jest Bóg łagodny i miłosierny, cierpliwy i pełen łaskawości, litujący się nad niedolą" (Jon 4,2).

A zatem Bóg Starego Testamentu jest po prostu miłosierny. Co więcej, nie tylko jest, ale musi taki być, o czym powiedział przez proroka Jeremiasza: „Czy Efraim nie jest dla Mnie drogim synem lub wybranym dzieckiem? Ilekroć bowiem się zwracam przeciw niemu, nieustannie go wspominam. Dlatego się skłaniają ku niemu moje wnętrzności; muszę mu okazać miłosierdzie! – wyrocznia Pana" (Jr 31,20).

W jaki sposób Bóg jest miłosierny?

Skoro Bóg jest miłosierny i skoro miłosierdzie jest najlepszą reakcją na szeroko rozumianą biedę człowieka, pokażmy kilka przykładów, jak w Starym Testamencie Bóg reagował na ludzką biedę.

Kiedy Józef, syn Jakuba, znalazł się w więzieniu, Bóg zjednał mu naczelnika więzienia (por. Rdz 39,21).

Kiedy Izraelici znajdowali się w Egipcie, Bóg w swoim miłosierdziu wyprowadził ich z niewoli, nie opuścił na pustyni i wprowadził do Ziemi Obiecanej (por. Ne 9,19–21).

Kiedy zaraza dotknęła wielu ludzi w Izraelu za grzechy króla Dawida, miłosierdziem nazwane jest zakończenie kary Bożej (por. 2 Sm 24,25).

Kiedy naród został uprowadzony do niewoli z powodu swoich grzechów albo był dręczony przez wrogów, Bóg go nie opuścił, nie wytępił, zsyłał mu wybawicieli, co widoczne jest zwłaszcza w Księdze Sędziów, w historii walk z sąsiadującymi ludami, czy w powrocie z niewoli babilońskiej (por. Jdt 7,30; Ne 9,27.30–31; Syr 48,20).

Miłosierdzie Bóg okazał Sarze – Tobiasz nie umarł tak, jak jej poprzedni mężowie.

Miłosierdziem nazywane jest często odpuszczenie grzechów (por. Ps 51,3; Syr 2,11; Mi 7,18–19).

Najpiękniejszy hymn wysławiający miłosierdzie Boga to Psalm 136. Każdy werset kończy się w nim słowami „bo Jego łaska na wieki" (26 razy!). Różnie jest tłumaczone hebrajskie słowo *hesed*. Jednak Wulgata, starożytny i czcigodny łaciński przekład Kościoła, powtarza za każdym razem *quoniam in aeternum misericordia eius* – „bo Jego miłosierdzie na wieki".

Nawet ten krótki zestaw przykładów pokazuje, że Bóg reaguje na biedę zarówno pojedynczych osób, jak i całego narodu. I choćby dotychczasowe doświadczenia życiowe były tak ciężkie, jak dramat myślącej o samobójstwie Sary, to nie można stracić wiary w to, że miłosierdzie Boga jest w stanie doścignąć każdą nędzę człowieka.

W *Dzienniczku* św. Siostry Faustyny czytamy takie słowa Pana Jezusa: „Choćby dusza była jak trup rozkładająca się i choćby po ludzku już nie było wskrzeszenia, i wszystko już stracone – nie tak jest po Bożemu, cud miłosierdzia Bożego wskrzesza tę duszę w całej pełni. O biedni, którzy nie korzystają z tego cudu miłosierdzia Bożego; na darmo będziecie wołać, ale będzie już za późno" (*Dzienniczek,* 1448).

Granice Boskiego miłosierdzia

Czy jednak miłosierdzie Boga jest nieograniczone? Jak rozumieć potop, zniszczenie Sodomy i Gomory, wybijanie dzieci i kobiet w imię Pana Boga? Jak rozumieć zwłaszcza słowa, które mówi sam Pan Bóg: „Oto napełnię pijaństwem wszystkich mieszkańców tego kraju, królów zasiadających na tronie Dawida, kapłanów, proroków oraz wszystkich mieszkańców Jerozolimy i porozbijam ich jednych o drugich, ojców wraz z synami – wyrocznia Pana – bezwzględnie, bez litości i bez miłosierdzia wyniszczę ich" (Jr 13,13–14); „To mówi Pan: Nie wchodź do domu żałoby, nie chodź opłakiwać i żałować ich, bo zawiesiłem swoją przychylność dla tego narodu – wyrocznia Pana – cofnąłem łaskę i miłosierdzie" (Jr 16,5).

A teraz kilka zasad, które musimy poznać w związku z trudnościami z miłosierdziem Boga w Starym Testamencie:

a) Miłosierdzie Boga nie działa jak automat. Stąd Tobiasz mówi: „Nawróćcie się, grzesznicy, i postępujcie przed Nim sprawiedliwie, kto wie, może sobie w was upodoba i okaże wam miłosierdzie?” (Tb 13,8).

b) Aby Bóg okazał miłosierdzie, muszą być spełnione pewne warunki: mieszkańcy Niniwy poszczą, Tobiasz i Sara modlą się do Boga, naród musi znieść kilka lat niewoli.

c) To, co nam wydaje się karą, niemiłosierdziem albo brakiem miłosierdzia, niepotrzebnym trudem czy formalnością, dla ludzi Starego Testamentu jest lekarstwem, które sprowadza uzdrawiającą moc Bożego miłosierdzia. Ono przychodzi najczęściej przez post, modlitwę i odbycie pewnej kary, której celem nigdy nie jest zniszczenie człowieka ani narodu, ale zawsze jego nawrócenie.

d) Wymaganie od ludzi współpracy z Bogiem w celu otrzymania miłosierdzia jest wyrazem wielkiego zaufania człowiekowi i najlepszym sposobem wyciągnięcia człowieka z biedy. Tylko wtedy, kiedy człowiek poświęci coś z siebie, aby być wolnym, jego wyzwolenie będzie skuteczne i trwałe. Nawet najlepszy dentysta nie pomoże, jeśli pacjent nie zechce otworzyć ust.

e) Stary Testament to nie ostatnie słowo Boga. O wielu sprawach, również o miłosierdziu Boga, mówią na jego kartach ludzie w sposób niedoskonały. Dlatego każdą trudność trzeba konsultować z Panem Jezusem. I On powie na przykład, że Pan Bóg nie zabija ani nie nakazuje zabijać ludzi. Bóg prędzej pozwoli na śmierć swojego Jednorodzonego Syna, niż zabije Jego zabójców. „Albowiem tak Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto weń wierzy, nie zginął, ale miał żywot wieczny” (J 3,16). Te słowa Biblii tak wyjaśnia bł. ks. Michał Sopoćko: „«Jeden jest pośrednik między Bogiem a ludźmi, człowiek Chrystus Jezus» (1 Tm 2,5). Między Bogiem a ludźmi panowała nieskończona odległość, niezgłębiona przepaść i zerwanie wszelkich więzów przyjaźni wskutek grzechu. Dzieciątko Jezus staje między Bogiem a człowiekiem i tworzy jakby pomost między niebem i ziemią, przywracając współżycie między Bogiem a ludźmi. W Jezusie bowiem Bóstwo spotyka się z człowieczeństwem, a nawet obejmuje je i jednoczy w jednej Osobie Słowa” (bł. ks. Michał Sopoćko, *Dziennik*, 154).

Otwarte drzwi miłosierdzia

Dobrze by było, gdybyśmy zapamiętali z tej refleksji, że Bóg Starego Testamentu jest przede wszystkim miłosierny. Jego miłosierdzie nie zna beznadziejnych sytuacji. A jeśli zwleka On z miłosierdziem albo sprawia wrażenie, że jest niemiłosierny, to tylko dlatego, że jest to konieczny etap w procesie wyprowadzania człowieka z nędzy. Etap, który ma

pomóc człowiekowi między innymi zastanowić się, czy on ze swej biedy chce wyjść naprawdę, czy tylko chce, żeby jego biedy nie nazywać biedą.

Błogosławiony ks. Michał Sopoćko w książce *Poznajmy Boga w Jego Miłosierdziu* napisał: „«Miłosierdzia Twego Panie, pełna jest ziemia; naucz mnie sprawiedliwości Twoich» (Ps 118,64), mówi Psalmista, co znaczy, że nawet w karach doczesnych przejawia się miłosierdzie Boże, które w ten sposób zabezpiecza człowieka przed karami wiecznymi w życiu przyszłym, należnymi ze sprawiedliwości za grzechy ciężkie. Miłosierdzie Boże nie jest to zupełna bezkarność i jak owa manna na puszczy ma swój czas zakreślony, po którego upływie przeminie w swej rozciągłości bezpowrotnie. Przed straszną karą potopu czas miłosierdzia Bożego ciągnął się przez lat sto dwadzieścia (Rdz 6,3), a dla Niniwitów trwał tylko dni czterdzieści (Jon 3,4). Każdemu z nas wyznaczona jest chwila miłosierdzia i pokuty za grzechy; biada duszy, która jest niebaczna na ten czas miłosierdzia Bożego” (*Poznajmy Boga w Jego Miłosierdziu,* s. 80–81).

W *Dzienniczku* św. Siostra Faustyna Kowalska zapisała takie słowa Pana Jezusa: „[Niech pokładają] nadzieję w miłosierdziu Moim najwięksi grzesznicy. Oni mają prawo przed innymi do ufności w przepaść miłosierdzia Mojego. Córko Moja, pisz o Moim miłosierdziu dla dusz znękanych. Rozkosz Mi sprawiają dusze, które się odwołują do Mojego miłosierdzia. Takim duszom udzielam łask ponad ich życzenia. Nie mogę karać, choćby ktoś był największym grzesznikiem, jeżeli on się odwołuje do Mej litości, ale usprawiedliwiam go w niezgłębionym i niezbadanym miłosierdziu swoim. Napisz: Nim przyjdę jako Sędzia sprawiedliwy, otwieram wpierw na oścież drzwi miłosierdzia Mojego. Kto nie chce przejść przez drzwi miłosierdzia, ten musi przejść przez drzwi sprawiedliwości Mojej” (*Dzienniczek,* 1146).

***

Miłosierdzie Pańskie wyśpiewywać na wieki
Będę przed wszystkim ludem,
Bo ono jest największym przymiotem Boga,
A dla nas nieustannym cudem.
Wytryskujesz z Troistości Bożej,
Lecz z jednego miłosnego łona,
Miłosierdzie Pańskie okaże się w duszy
W całej pełni, gdy spadnie zasłona.
Z źródła miłosierdzia Twego, o Panie,
Płynie wszelkie szczęście i życie,
A więc wszystkie stworzenia i twory

Wyśpiewujcie pieśń miłosierdzia w zachwycie.
Wnętrzności miłosierdzia Bożego otwarte dla nas,
Przez żywot Jezusa na krzyżu rozpięty;
Nie powinieneś wątpić ani rozpaczać, grzeszniku,
Ale ufać miłosierdziu, bo i ty możesz zostać święty.
Dwa zdroje wytrysły w kształcie promieni
Z Serca Jezusowego,
Nie dla aniołów ani Cherubinów, Serafinów,
Ale dla zbawienia człowieka grzesznego.

(*Dzienniczek*, 522)

Copyright Rektorat Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach